

HET MYSTERIE EN DE ZENDING
VAN DE KERK

JOSÉ RAMÓN PÉREZ ARANGÜENA

HET MYSTERIE EN DE ZENDING
VAN DE KERK

Inleiding tot de Ecclesiologie

10

Theologische inleidingen

INHOUDSOPGAVE

BIBLIOGRAFIE EN AFKORTINGEN	8
INLEIDING.....	10
Hoofdstuk I	
OORSPRONG EN DOEL VAN DE KERK	13
Het woord 'Kerk'	14
Trinitarische oorsprong en historische ontwikkeling van de Kerk	15
Het heilsplan van God de Vader	16
De Kerk, voorbereid in het Oude Testament	16
Stichting van de Kerk door Jezus Christus	18
Woorden van Jezus	18
De daden van Jezus	20
- De keuze van de leerlingen	20
- De roeping van de apostelen	20
- Het leiderschap van Petrus	21
- De gebeurtenissen van Pasen	21
De Kerk, geopenbaard door de heilige Geest	26
Twintig eeuwen kerkelijk bewustzijn	27
Waar de Kerk voor dient	29
Heil en heiligheid	31
Het Rijk van God en de Kerk.....	33
HoofdstukII	
NATUUR VAN DE KERK	36
Het mysterie van de Kerk	36
De beelden van de Kerk	38
Het Volk van God	40
Mystiek Lichaam van Christus	41
Tempel van de heilige Geest	42
De 'communio' in de Kerk	44
De Kerk, sacrament van de communio	46
Een definitie van de Kerk	47

Hoofdstuk III

DE ZICHTBARE KERK, HIERARCHISCH

GESTRUCTUREERDE GEMEENSCHAP49

I. DE CHRISTENGELOVIGEN49

Algemeen priesterschap en ambtelijk priesterschap50

De gewijde bedienaren52

II. DE HIERARCHISCHE CONSTITUTIE

VAN DE KERK53

Goddelijke instelling van de hiërarchie54

Oorsprong van de hiërarchie54

De houding van de apostelen55

De apostolische successie en de hiërarchische samenwerking ..56

Het College van Bisschoppen en zijn hoofd, de paus57

1. *Het College van Bisschoppen*58

2. *De paus van Rome*60

3. *De bisschoppen*62

4. *De priesters en diakens*63

Universele Kerk en particuliere kerken65

Personele prelaturen en militaire ordinariaten67

Hoofdstuk IV

ZENDING VAN DE KERK OP AARDE68

De opdracht van Christus aan zijn Kerk68

I. DE ZENDING VAN DE HIËRARCHIE71

De verkondigingstaak van de Kerk71

Evangelische grondslag71

Inhoud en functie van het leergezag72

Soorten leergezag73

De onfeilbaarheid74

Reikwijdte van de onfeilbaarheid75

Instemming met het leergezag77

De wijdingsmacht en het heiligingsambt78

De bestuursmacht en het bestuursambt79

II DE LEKEN EN DE HEILIGING VAN DE AARDSE

AANGELEGENHEDEN81

Begrip en kenmerken81

De zending van de leken in de Kerk85

<i>De heiligingstaak</i>	86
<i>De taak om te onderrichten</i>	88
<i>De bestuurstaak</i>	89
III. HET GEWIJDE LEVEN EN ZIJN ZENDING	90
Begrip	90
Situatie in de Kerk	92
Verschil van vormen	93

Hoofdstuk V

DE KATHOLIEKE KERK EN DE CHRISTELIJKE

GEZINDTES	95
Christus heeft maar één Kerk gesticht	95
Kenmerken van de ware Kerk	97
<i>Eenheid</i>	98
<i>Heiligheid</i>	99
<i>Katholiciteit</i>	100
<i>Apostoliciteit</i>	101
“Buiten de Kerk geen heil”	103
Graden van lidmaatschap van de Kerk	105
<i>Volwaardig lidmaatschap</i>	105
<i>Onvolwaardig lidmaatschap</i>	106
<i>Gerichtheid op de Kerk</i>	108
De oecumene	109
De interreligieuze dialoog	111

Hoofdstuk VI

DE ONZICHTBARE KERK. HET EINDE VAN DE

KERK	113
De Kerk vandaag	113
<i>De zegevierende Kerk</i>	114
<i>De lijdende Kerk</i>	116
<i>De pelgrimerende of strijdende Kerk</i>	117
De gemeenschap van de heiligen	118
Onvergankelijkheid van de Kerk	120
De voltooiing van de Kerk	121
Maria, Moeder van de Kerk	123
EPILOOG	127

BIBLIOGRAFIE EN AFKORTINGEN

- AA Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Apostolicam actuositatem*
- AG Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Ad gentes divinitus*
- ChD Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Christus Dominus*
- ChL Zalige Johannes Paulus II, Apostolische Exhortatie *Christifideles laici* (30 december 1988)
- CKK Catechismus van de Katholieke Kerk, 1992
- CKL Heilige Jozefmaria Escrivá, *Christus komt langs*, De Boog 2012
- CN Congregatie voor de Geloofsleer, Brief *Communio notio* (28 mei 1992)
- DI Congregatie voor de Geloofsleer, Declaratie *Dominus Iesus* (6 augustus 2000)
- DV Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie *Dei Verbum*
- EdE Zalige Johannes Paulus II, Encycliek *Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003)
- ER Bijzondere Bisschoppensynode 1985, *Eindrapport*
- GS Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie. *Gaudium et spes*
- LG Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie *Lumen gentium*
- LK Heilige Jozefmaria Escrivá, *De liefde tot de Kerk*, De Boog 1994
- NA Tweede Vaticaans Concilie, Declaratie *Nostra aetate*
- NEV Spaanse bisschoppelijke conferentie, commissie voor de geloofsleer: 6P, *Nota over enkele ecclesiologische vraagstukken* (13 oktober 1987)
- NG Congregatie voor de Geloofsleer, *Leerstellende nota over de Professio Fidei* (29 juni 1998)
- PC Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Perfectae caritatis*
- PG Zalige Johannes Paulus II, Apostolische Exhortatie *Pastores gregis* (16 oktober 2003)

- PO Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Presbyterorum ordinis*
- RM Zalige Johannes Paulus II, Encycliek *Redemptoris Missio* (7 december 1990)
- SC Tweede Vaticaans Concilie, Constitutie *Sacrosanctum Concilium*
- SCa Benedicto XVI, Apostolische Exhortatie *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007)
- SS Benedictus XVI, Encycliek *Spe Salvi* (30 november 2007)
- S Th Heilige Thomas van Aquino, *Summa Theologiae*
- UR Tweede Vaticaans Concilie, Decreet *Unitatis redintegratio*
- UUS Zalige Johannes Paulus II, Encycliek *Ut unum sint* (25 mei 1995)
- VC Zalige Johannes Paulus II, Apostolische Exhortatie *Vita consecrata* (25 maart 1996)
- WCR Wetboek van Canoniek Recht, 1983

INLEIDING

“Niemand kan God als Vader hebben als hij de Kerk niet heeft als moeder.”¹ Dit is een beroemde uitspraak van de heilige Cyprianus. Dit boek gaat over die Kerk, die Moeder is en tegelijk ook een weg naar de kennis en de ware liefde van God, die Vader is.

De Kerk is Moeder en brengt Gods kinderen voort, ze onderricht hen en doet hen groeien in het geloof. De Catechismus van de Katholieke Kerk zegt hierover : “De christen vervult zijn roeping in de kerk in gemeenschap met alle gedoopten. Van de Kerk ontvangt hij het Woord van God dat de onderrichtingen bevat van de ‘Wet van Christus’. Van de Kerk ontvangt hij de genade van de sacramenten die hem ondersteunt op de ‘weg’. Van de Kerk leert hij het voorbeeld van heiligheid...”²

Onder de vele andere aspecten van haar moederlijke dienstbaarheid blijft de Kerk haar kinderen voortdurend nabij, om ze aan te moedigen en te troosten, om ze op tal van manieren bij te staan. Ze blijft op ze wachten en ze neemt ze op wanneer ze tot haar terugkeren als ze zich verwijderd hadden. Ze wijst ze altijd de weg naar de hoop die door Christus en met de kracht van de heilige Geest naar het eeuwige vaderhuis leidt. Zo plaatst de Kerk zich letterlijk op het kruispunt van de vitale relaties tussen God en de mensen.

We moeten hier voor de duidelijkheid meteen aan toevoegen dat de Kerk niet de kern vormt van de mysteries van het christelijk geloof en dat ze ook in zichzelf geen voorwerp is van geloof. We geloven de Kerk en *door* de Kerk, dat is zeker, maar we geloven niet *in* haar. We geloven uitsluitend en rechtstreeks *in* God, die één is, die een Drie-eenheid is van Personen - Vader, Zoon en heilige Geest - die zich aan ons heeft geopenbaard in Jezus Chris-

1 H. Cyprianus, *Over de eenheid van de Katholieke Kerk*, 6.

2 CKK, 2030.

tus en die de Kerk gesticht heeft als noodzakelijke weg om tot Hem te komen. Als we dus in het Credo belijden *Ik geloof in de Kerk*, “belijden we dat we een Heilige Kerk geloven en niet *in de Kerk*, om God en zijn werken niet te verwarren en om duidelijk aan de goedheid van God *alle gaven toe te schrijven die Hij in zijn Kerk gelegd heeft*”.³

Is het tenslotte niet zo dat het geloof in het bestaan van een heilige Kerk, ingesteld door God zelf, ons ook onmiddellijk doet aanvoelen dat we hier te maken hebben met iets wat aan het menselijk denkvermogen ontsnapt?

Het Tweede Vaticaans Concilie bevestigt met klem dat de Kerk een mysterie is omdat ze *tegelijktijd* - paradoxaal maar werkelijk - én goddelijk én menselijk is, zichtbaar en onzichtbaar, van de aarde en van de hemel, tijdelijk en eeuwig. Zij is dus ‘een complexe werkelijkheid’⁴ waarvan het ons is toegestaan de zichtbare, wereldlijke en tijdelijke menselijke structuur te kennen. We kunnen alleen en uitsluitend door het geloof een glimp opvangen van haar onzichtbare, hemelse en eeuwige, goddelijke kenmerken.

Een verkenning van de Kerk mag beide aspecten niet uit elkaar halen of ze ontkennen, want ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar ze wordt tegenwoordig vaak alleen bekeken onder haar menselijk en wereldlijk aspect, omdat dit toegankelijker lijkt. We moeten hiervoor meteen waarschuwen, want toegeven aan zo’n bekoring zou een vervalsing betekenen van de Kerk, een verkwisting van haar mysterie en haar uiteindelijk herleiden tot een onderneming of internationale NGO van religieuze en dienstverlenende aard. De ware identiteit van de Kerk - we willen hier de nadruk op leggen - ligt besloten in het mysterie van haar goddelijke oorsprong en kracht en ook van haar eeuwige bestemming, in overeenkomst met haar verlossende visie op de mens.

3 *Ibid.*, 750.

4 LG, 8.

De studie van het mysterie van de Kerk heeft de laatste decennia ongetwijfeld een nieuwe impuls gekregen dankzij de rijkere inzichten die het Tweede Vaticaans Concilie onder de leiding van de heilige Geest naar boven bracht uit de onuitputtelijke bronnen van de heilige Schrift en de traditie. De *ecclesiologie* werd sindsdien een zelfstandige theologische wetenschap en de Kerk wordt systematischer behandeld dan in de vorige eeuwen, toen allerlei historische wederwaardigheden de theologen ertoe dwongen zich met deelaspecten bezig te houden, vanuit een apologetisch doel.

Deze pagina's zijn vanzelfsprekend geschreven in de lijn van deze laatste systematische aanpak en steunen op de inbreng van het Tweede Vaticaans Concilie en het latere leergezag. We weten hoe moeilijk het is om zich in de kennis van het mysterie van de Kerk te verdiepen, maar het gaat in dit boek om een inleiding tot de ecclesiologie, daarom is het zo toegankelijk mogelijk geschreven.

“De Kerk is Moeder, en een moeder moet bemind worden.”⁵ De nadruk leggen op het moederlijke karakter van de Kerk in de inleiding van een boek dat zich voorneemt haar te bestuderen - de volgende hoofdstukken zullen ons niet veel kansen geven om dit te herhalen - betekent geenszins een gebrek aan wetenschappelijke objectiviteit. Dit laat juist zien dat we een algeheel inzicht hebben in haar eigenheid als een levend wezen dat ook leven geeft. We zouden de Kerk trouwens een slechte dienst bewijzen als de liefde ons blind zou maken, maar liefde verblindt niet. Geplaatst voor de steriele kilheid van de buitenstaander, voegt ze eerder iets toe aan de scherpte en de objectiviteit van zijn blik.

De heilige Paulus zegt ons: “Christus heeft de Kerk liefgehad en heeft zich voor haar overgeleverd om haar te heiligen, haar reinigend door het waterbad met het woord. Hij heeft de Kerk tot zich gevoerd als een heerlijke bruid,

⁵ De zalige Johannes Paulus II, *Homilie in Barcelona* (7 november 1982).

zonder vlek of rimpel of fout, heilig en onbesmet..."⁶ De Kerk is altijd heilig en onbesmet, ondanks allerlei soorten ellende die haar leden op aarde met zich mee sleuren. En als Christus haar hartstochtelijk bemind heeft om haar een oorspronkelijke heiligheid terug te geven, bereiden we ons hier met een terechte kinderlijke hartstocht voor om haar mysterie te overwegen, haar wezen van heilige Moeder te doorgronden, om haar hartstochtelijker en met kennis van zaken te beminnen.

Een beter inzicht in de Kerk zal ons ook in staat stellen om ons die vreugdevolle uitdrukking van geloof en liefde eigen te maken die uit de ziel van de heilige Jozefmaria Escrivá weerklonk: "Heilig, heilig, heilig! durven wij de Kerk toe te zingen, daarmee de lofzang ter ere van de Allerheiligste Drie-eenheid aanheffend. Kerk, mijn Moeder, gij zijt heilig, omdat de Zoon van God, de Heilige, u heeft gesticht; omdat de Vader, de bron van alle heiligheid, het zo beschikt heeft; omdat de Heilige Geest, die in de zielen van de gelovigen verblijft, u bijstaat om de kinderen van de Vader bijeen te brengen, zodat zij zullen wonen in de hemelse Kerk, het eeuwig Jeruzalem."⁷

Hoofdstuk I

OORSPRONG EN DOEL VAN DE KERK

We kunnen min of meer vertrouwd zijn met de Kerk, min of meer een gevoel voor haar hebben of haar beminnen, ze is in ieder geval voor onze ogen aanwezig in de huidige maatschappij. Steeds meer vragen komen opdagen: Waar komt ze vandaan? Hoe is ze ontstaan? Waar dient ze voor? Wat zegt ze over zichzelf met betrekking tot deze echt fundamentele vraagstukken? Dit hoofdstuk is aan deze vragen gewijd, met vooraf een belangrijke kwestie van terminologie.

6 Ef 5, 25-27.

7 LK, 24.